

בקדש חזיתך

אמנם, אחד מהמתפללים התעכב עדיין, במקום שבו התפללו בקומה הראשונה של הבית, ולא היה לי נוח לומר לו לצאת מהבית. אלא שמכיוון שהוא שהה עדיין במקום, חשתי אי נוחות רבה להתחיל בעריכת השולחן ולסעוד יחד עם הרבי, בזמן שמישהו נמצא בבית.

כשהבעתי בפני הרבי את אי נוחותי, הגיב: "וואס הארט דך, זאל ער דארטן זיין!" ["מה זה מפריע לך. שיהיה שם"].

5 הרבי אמר: "...אם לא תבין משהו, הינך יכול לשאול אותי"

בליל כ"ב בשבט תשמ"ח, בעת שהרבנית ע"ה לא חשה בטוב, הזעיק רז"ג ע"ה רופאים מומחים ואלה החליטו שעליה לקבל טיפול רפואי בבית הרפואה. הגב' אסתר תחי' שטרנברג נסעה מיד לבית הרפואה על מנת לוודא שכשתגיע הרבנית, יהיה הכול מוכן כבר עבורה. טרם שיצאה הרבנית את הבית, קרא לי הרבי לחדרו שבקומה השנייה ואמר לי בזה"ל: "זאלסט פארן מיט דער רעבעצען און דו וועסט מיר קלינגען פון דארטן אלע פופצין מינוט. דו זאלסט נישט מורא האבן איך וועל אליין אויפהייבן דעם טלפון און איך וועל מיט דיר אליין ריידן, און דו וועסט מיר איבערגעבן אלס וואס דארטן טוט זיך".

[“תיסע עם הרבנית ותתקשר אלי בכל 15 דקות. אני בעצמי ארים את שפופרת הטלפון ואדבר איתך - אל תפחד, ותדווח לי אודות כל אשר מתרחש שם”] (בכלל, הרבי לא היה מרים בעצמו את השפופרת בעת שצלצל הטלפון בבית - גם לאחר הסתלקות הרבנית, בעת שהיה בביתו - אלא אם חיכה לטלפון מסוים, כמו במקרה זה⁶⁹).

הייתי מאד מבוהל ואמרתי לרבי שזאת אחריות כבידה עבורי, מאחר ואינני מבין דבר בענייני הרפואה, ואולי מתאים יותר שיעשה זאת רז"ג (שעמד כאמור בקשר עם רופאים מומחים, וכן היה מעורב בהרבה מענייני הרבי ומסור אליהם בכל נימי נפשו).

69 בין הימים ז' - י"א בניסן תש"נ שהה הרבי בביתו, ושמעתי מר' אליעזר שיחי' מזרחי (לוד) שפעם אחת כשהתקשר באותם הימים לבית הרבי (בקשר לעניינים שעמדו אז על הפרק באה"ק), הרים הרבי את שפופרת הטלפון, אף שהוא לא שוחח בכלל (ולא ביקש לשוחח) עם הרבי, אלא היה צריך רק לדבר רק עם המזכיר, ר' לייבל שיחי' גרונו. אלא שהיה זה מקרה נדיר מאד (כנראה שמאיוזו שהיא סיבה לא היה ר' ש"ב זמין באותו הרגע על מנת שיוכל להרים בעצמו את השפופרת).

בקדש חזיתיך

הרבי נעשה רציני יותר ואמר: "איך האב דיר געזאגט אז דו זאלס מיר קלינגען אלע פופצן מינוט און אז דו וועסט עפעס ניט פארשטיין קענסט דו מיר פרעגן" ["אמרתו לך שתתקשר אלי בכל 15 דקות, ואם לא תבין משהו, הינך יכול לשאול אותי"].

לאחר שהחילותי ללכת בכיוון היציאה מהחדר, קרא לי הרבי ואמר בזה"ל: "זיי וועלן דיר וועלן שיקן צוריק, זיי וועלן דיר זאגן אז דו האסט מיך געלאזן אליין, זאלסט דו זיי ענטפערן אז איך בין נאך בר מצווה" ["הם ינסו לשלוח אותך בחזרה, בטענה שהשארת אותי לבד, אמור להם שאני כבר אחר בר מצווה"]⁷⁰. קיימתי אכן שיחות טלפון בכל חמש עשרה דקות, בהן עדכנתי את הרבי בנעשה.

לפני הסתלקותה, פנתה אלי הרבנית ע"ה ואמרה: "שלום! מיר דורשט זייער. איך וואלט געוואלט האבן אביסל וואסער" ["שלום! אני צמאה מאד. הייתי רוצה לקבל קצת מים"]. פניתי אל הגב' אסתר תחי' שטרנברג, והיא השיגה מיד מים. כשהבאתי לרבנית את המים, בירכה "שהכל" ולאחר ששתתה קצת, נשמה בכבודות כמי שהיה צמא מאד ואמרה לי: "אוי שלום! דער אויבערשטער זאל אייך מחיה זיין אזוי ווי איר האט מיר איצטער מחיה געווען" ["אוי שלום! שהקב"ה יחיה אותך כפי שהחיית אותי עכשיו"] ולאחר זמן קצר התרחשה ה'הסתלקות'⁷¹.

[מדברי הרבי אלי קודם שנסעה הרבנית לבית הרפואה, מובן שהרבי 'התכוון למשהו', אך לא אפרט עוד. כמו כן, מראה פניו הק' בעת עומדו במרפסת הבית, כאשר נסעה הרבנית בפעם האחרונה - היה מראה יוצא דופן, וכמותו לא ראיתי את הרבי מעולם (הרבי לא ניגש עד למכונית - כפי שסופר לאחרונה⁷²)].

כשחזרתי מבית הרפואה ושהיתי יחד עם אחי - המשב"ק ר' מענדל שיחי', ועם ד"ר פלדמן, על יד ביתו של הרבי, התקשר ד"ר פלדמן אל הרבי באמצעות מכשיר הטלפון שהיה אצל שומר-הבית, והודיע את ההודעה הנוראה, מכיוון שלא הייתי מסוגל להודיע בעצמי.

אחר שהודיע ד"ר פלדמן את ההודעה, ביקש הרבי לדבר עימי. ניגשתי אל הטלפון,

70 על הזדמנות נוספת שהרבי התבטא כך, מסופר במילואים להע' 111.

71 ראה ב"מילואים" בסוף קובץ זה.

72 ראה בסיפור מס' 4 שגם בפעם אחרת בה נסעה הרבנית לבית הרפואה, כמה שנים לפני כן, לא ניגש הרבי עד למכונית.

בקדש חזיתך

תוך שהנני מחזיק בידיי את בגדיה של הרבנית, את מעילה, ואת תיק ידה אותו נהגה לקחת עימה. הרבי הורה שלא יכנס אף אחד הביתה, טרם שתגיע אליו הרבנית (ה"טהרה" התקיימה בבית). מכיוון שחשבתי לתומי, שדבריו הק' מכוונים אף אלי, שאלתי: "היכן אניח את הדברים של הרבנית" (אותם כאמור, החזקתי בידיי)? לאחר זמן קצר בו שררה בקו דממה, הגיב הרבי: "וואס הייסט? דו קענסט דאך אריינגיין" ["מה זאת אומרת? אתה יכול הרי להיכנס"].

[אחד מהמשב"קים ניסה להיכנס, אך באורח פלא, כל ניסיונותיו לפתוח את הדלת באמצעות מפתחות הבית, לא הועילו. גם כשניסה לפתוח את הדלת שבאחורי הבית, התרחש אותו הדבר (עד להסתלקות הרבנית היה נמצא עותק ממפתחות הבית אף אצל⁷³)].

אחר שנכנסתי הביתה, רמז לי הרבי שאפנה את הקומה הראשונה, כדי שכשיבואו להתפלל בה היא תהיה פנויה. פניתי אכן את כל החפצים שהיו בה, אך אודות כמה מהם היה לי ספק וחשבתי שאולי הרבי רוצה שהם יונחו דווקא במקום מסוים. כששאלתי את דעתו הק' על כך, הורה לי להניחם כפי ראות עיני.

לאחר ה"הבדלה" במוצאי שבת (אז הייתי נמצא בקביעות עם הרבי⁷⁴), כחודש אחר שנסתיימו ימי ה"שבעה", אמר לי הרבי בזה"ל: "מיר האבן דאך עפעס אפגערעדט" ["סיכמנו הרי משהו"]. הבנתי שכוונתו הק' היא לכך שלא אני התקשרתי להודיע על דבר הסתלקות הרבנית, לפי הוראתו אלי להתקשר אליו בכל 15 דקות, אלא ד"ר פלדמן התקשר. כשלא ענית, המשיך: "זאלסט מיר אנזאגן אלע מאל בשורות טובות" ["שתבשר לי תמיד בשורות טובות"]. מדבריו אלה הבנתי שזו אכן הייתה כוונתו הק'.

שמתי לב אחר ה"הבדלה" בכל מוצאי שבת, בין כ"ב בשבט תשמ"ח לבין כ"ז באדר א' תשנ"ב, שהרבי מחכה שאומר לו משהו. לא היה לי מושג אז מה עלי לומר, ועד היום איני יודע בבירור מה היה רצונו הק', אך ליבי אומר לי שהרבי חיכה שאתאר בפניו

73 ראה בסיפור מס' 7 שאחר הסתלקות הרבנית הורה הרבי לר' ש"ב שיחי' להחליף את המנעולים שבכל דלתות הבית, וכן את המנעול בדלת חדרו של הרבי ב770, ושהרבי צייה שמפתחות המנעולים החדשים יהיו אצלו ואצל ר' ש"ב בלבד.

74 עוד בעניין זה, ראה בסיפור מס' 26.

בקדש חזיתיך

את הסתלקות הרבנית, מאחר ואף פעם לא סיפרתי לרבי על בקשתה האחרונה של הרבנית טרם הסתלקותה, אודות כוס המים וברכת שהכל וכו'.

עד היום 'רודף' אותי עניין זה.

בקירות חדרו של הרבי בקומה השנייה של ביתו, קבועים ארבעה 'בתי מנורה' עם נרות, בארבעה מקומות בחדר. שני 'בתים' קבועים בקיר שבצד מזרח, ושניים נוספים בקיר שבצד מערב (כמו 'בתי המנורה' שקבועים בחדרו של הרבי ב770 בקיר שבצד מזרח).

אחר הסתלקות הרבנית, בעת ששהיתי עם הרבי בחדרו שבביתו, הורה לי להשאיר את אחד מהנרות הקבועים בקיר שבצד מערב, דולק תמיד. כך אכן נהגתי.

[אף שנכתב בתחילת סיפור זה שהרבי אמר לי: "זאלסט פארן מיט דער רעבעצען" - לא שמעתי אף פעם את הרבי מכנה את הרבנית בתואר זה, אלא מאחר שאיני זוכר במדויק באיזו לשון הזכירה באותה ההזדמנות, נכתב "רעבעצען".]

בהמשך לכך: כמוכן שאין זה מעניינינו לדעת באיזה שם קרא הרבי את הרבנית, ובוודאי שלא הייתי מתייחס כלל לעניין זה. רק משום שרבים מספרים כ"עובדה" שהרבי היה קורא את הרבנית בשם "מוסיא", ובכמה מהסיפורים המתובים כבר כללו "עובדה" זו בתוך הסיפור (למשל: "הרבי פנה לרבנית ואמר: מוסיא...") ולאור דבריו הק' של הרבי פעמים רבות אודות הצורך לדייק עד מאד "בלשון הרב" (בפרט שכאן מדובר אודות התבטאות בעניין פרטי של הרבי), מרגיש הנני חובה להבהיר ששמועה זו אינה נכונה, ובמשך עשרות שנים, במהלך שהיתי עם הרבי והרבנית בביתם לא שמעתי את הרבי קורא כך לרבנית אפילו פעם אחת].

6 הרבי ציוה עלי: תמכור את העציצים החיים עם הפרחים

כפי שניתן להבין מהסיפור הנ"ל, הפריד הרבי את האחריות על ענייני ביתו, מהאחריות על שאר ענייניו הק'. כך ניתן להבחין גם במקרה הבא:

בתוך ימי ה"שבעה" אחר הרבנית ע"ה, אמר לי הרבי: "עס איז דא אונטען די לעבעדיקע ביימעלעך מיט די בלומען, און עס איז ניטא ווער עס זאל זיך מיט דעם

בקדש חזיתך

פארנעמען און עס וועט קאליע ווערן, און עס וועט ווערן פליגלעך פון דעם, איז פארקויף דאס אלץ אויס, און די געלט וועסט דו אפגעבן אף צדקה, און אייב דו ווייסט מענטשן וואס האבן געבראכט אין שטוב, איז גיב זיי א געלעגנהייט זיי זאלן דאס קויפן" ["יש למטה את העציצים החיים עם הפרחים, ואין מי שיטפל בהם - הם יתקלקלו ויהיו מכך זבובים. לכן תמכור את זה (את העציצים עם הפרחים), ואת הכסף תפריש לצדקה. באם הינך מכיר את האנשים שנתנו את זה, תיתן להם את ההודמנות לקנות את זה"].

אמרתי לרבי ש"איני 'סוחר' ואין לי מושג כמה הוא סכום הכסף אותו צריכים לגבות עבור דברים אלה, אולי עדיף שיעשה זאת רז"ג כי הוא 'סוחר'" (ר' זלמן ע"ה היה מעורב בהרבה מענייני הרבי ומסור אליהם בכל נימי נפשו).

אמנם, הרבי בכל זאת רצה שאני אפעל זאת, וקיימתי אכן את הוראתו הק': ידעתי את זהותם של כמה יהודים שנתנו בשעתו כמה מהעציצים, ומכרתי להם. את השאר מכרתי ליהודים הראשונים שנקראו בדרכי (מאחר והייתי טרוד מאד, לא היה באפשרותי לקיים מכירה פומבית). לאחר שכתבתי לרבי את שמות הקונים, וכן את סכומי הכסף אותם שילם כל אחד מהם, הנחתי את הרשימה יחד עם הכסף על השולחן שבחדרו של הרבי, בקומה השנייה של הבית.

7 הרבי הורה לי להחליף את המנעולים

אחר הסתלקות הרבנית הורה לי הרבי להחליף את המנעולים בכל דלתות הבית, וכן את המנעול שבדלת חדרו ב770. כמו כן, הורה שמפתחות המנעולים החדשים יהיו אצלו ואצלי בלבד (עותק המפתחות שנתתי לרבי היה נמצא בכיסו⁷⁵). הרבי אף ציוה

75 רבים הבחינו בעת ההתוועדות ב"יומי דפגרא" שהרבי הוציא מכיסו שטרות דולרים, ונתנם עבור קניית ה"משקה" להתוועדות החסידיים אחר כך. כן ניתן היה להבחין פעמים רבות שהרבי מוציא מכיסו את מטפחתו הק'.

העובדה שהרבי הניח דבר בכיסו - מעניינת, לאור דבריו הק' המובאים ב'רשימת היומן' עמ' רעח שאדמו"ר הזקן הורה לצאצאיו שלא לאחוז-להחזיק בכיס. הרבי מוסיף שם שאף שהרבי הרש"ב נהג ללבוש בגד עם כיס - לא היה מחזיק בכיס, ואת המטפחת היה אוחז בידו וכה"ג, ולפעמים היה קושרה על צווארו.

גם הרבי הריי"ץ הניח בכיסו, כפי שמסופר ב"שמועות וסיפורים" ח"א עמ' קפ: "בשבת הרבי במאסר המפורסם במבצר שפלרקה, הובאו לו בערב שבת קודש בגדי שבת מביתו. כשלבשם, בדק, כדין, שמא יש בכיסו דבר מה שלא יבוא לידי טלטול אסור בשבת ומצא בכיס מכנסיו מכתב קטן שנתקבל במוצאי שבת שלפני המאסר".

בקדש חזיתיך

שגם על גופי יהיה תמיד עותק של מפתחות אלה - נוסף לעותק המפתחות שיהיה תמיד בכיסי - "כדי דו זאלסט זיך ניט אויסלישן" ["כדי שלא תינעל מבחויך"].

כן אמר הרבי, שמכיוון שהמפתחות יהיו על גופי גם בשבת, שאחרר חור נוסף בכל אחד מהם (כשהרבי מראה לי שגם במפתחותיו ישנו חור כזה) "ווייל אנדערש טייג דאס ניט" ["כי אחרת, זה לא מתאים"] כלשונו הק'. עשיתי כציווי הק', בעותק המפתחות שהיה אצלי וכן בעותק שנתתי לרבי.

(יודגש: בדלת חדרו של הרבי ב770 ישנם שני מנעולים: עליון ותחתון. שאז, גם באם ישנו מפתח המנעול העליון אצל מישהו, לא יוכל הוא להיכנס, מאחר ומפתחות המנעול התחתון היו אצל הרבי ואצלי בלבד, כציווי הק').

8 מהיכן ממלאים את ה"נעגל וואסער"?

היה זה באחד מהלילות שאחר הסתלקות הרבנית ע"ה.

אף שמילאתי בתחילת הלילה את ה"נעגל וואסער" עבור הרבי - מברז המים שבקומה הראשונה, מכיוון שרק בה יש ברז מים שאינו על יד "בית הכבוד", ראיתי אחר כך, ביושבי בפרוודור, שהרבי יורד אל הקומה הראשונה וממלא שוב את הספל⁷⁶.

הבנתי שזהו משום שהרבי משתמש במים כמה פעמים בלילה, ומאז נהגתי לשים מלכתחילה יותר מספל אחד עם מים. נוסף לכך, נהגתי לבדוק בחדר הלינה של הרבי אם יש מים בספל, ובאם ראיתי שהוא ריק, הייתי ממלא אותו [נכנסתי מכיוון שהרבי היה יוצא מפעם לפעם במשך הלילה מחדר הלינה לחדר אחר בבית, ובכך שהיה משאיר את דלת חדר הלינה פתוחה - היה לי סימן שיש לי הרשות, באם נצרכתי למשהו הנמצא בתוך החדר, להיכנס פנימה].

הבחנתי אז שלאחר שהרבי נוטל את ידיו הק', אינו מניח את הספל בתוך הקערה עם המים בהם נטל.

76 גם לאחרים הורה הרבי שלא למלא את הספל במים מברז הנמצא בחדר "בית הכבוד". ראה בתיאור ביקורו של הרבי בפנימיית הישיבה כפי שמופיע ב"כפר חב"ד" גיליון 896 עמ' 49: "אח"כ שאל הרבי: היכן נוטלים ידיים? עניתי שלוקחים המים מ[הכיר שנמצא ב]בית הכסא החוצה. ושאל הרבי: מאי נפקא מינה? הרי סוף סוף המים באים מביהכ"ס. ואמר הרב חודקוב: הרי לוקחים החוצה? והרבי חזר שוב על דבריו".

בקדש חזיתך

בחדרו של הרבי 770 ישנו וילון שמפריד בין ברו המים לבין "בית הכבוד".

9 הרבנית הגיבה: אני גם חושבת כך

בליל שמיני עצרת תשל"ח, כאשר הרבי לא הסכים לנסוע לבית הרפואה, חשבו הרופאים להביא את הרבי לשם בעת שהוא ישן. כשהייתי עם הרבנית בדירתו של הרבי הריי"ץ, פנתה אלי ואמרה: "שלום! מ'וויל מיין מאן נעמען אן זיין וועלן. וואס זאגט איר" ["שלום! רוצים לקחת את בעלי ללא רצונו. מה אתם אומרים?"]

בתחילה לא עניתי, אך מכיוון שראיתי שהיא מחכה לשמוע את תשובתי, השבתי שלדעתי יהיה זה מסוכן עבור הרבי. הרבנית הגיבה: "איך האלט אייכעט אזיי" [אני גם חושבת כך].

10 הרבי בודק את החלונות

הרבנית נהגה לחכות לרבי עד שהיה חוזר 770, אפילו אם השעה הייתה מאוחרת מאד⁷⁷.

בכל לילה בהגיעו הביתה, היה הרבי בודק את כל החלונות שבקומה הראשונה.

11 הרבי אמר לי בשלוש הזדמנויות: אתה בחברה טובה...

בשלוש הזדמנויות שונות אמר לי הרבי: "דו ביסט אין גוט קאמפני" ["אתה בחברה טובה"]. כאן נספר אודות שתיים מהן:

א. בתקופה בה התרחשה פרשת הספרים, הייתה לי בעיה פרטית ומפעם לפעם היה הרבי מתעניין אודותיה. באחת הפעמים, כאשר סיפרתי לרבי את מצב העניינים בבעיה זו, ענה לי: "דו ביסט אין גוט קאמפני. עס שלעפט זיך בא דיר, אזוי ווי בא מיר מיט די ספרים" ["הינך בחברה טובה. זה נמשך אצלך כמו אצלי עם הספרים"].

77 ר' זלמן יפה ע"ה שאל את הרבנית אם אינה מפריעה לה העובדה שהרבי מגיע הביתה מאוחר כלילה. הרבנית השיבה: "זה לא מפריע לי משום שאני תמיד ערה כשבעלי מגיע הביתה. אפילו אם זה בשעה חמש לפנות בוקר, אני מחכה לו" ("כפר חב"ד" גיליון 940 עמ' 13).

בקדש חזיתך

מאז הפסיקה הרבנית לדבר אודות נושא זה, אך בכמה הזדמנויות אמרה לי שמונח בבית כסף עבורי. לא הגבתי כששמעתי את דבריה, ועד עתה איני מבין את פשרם.

25 הרבי אמר: שיבחרו איזה בגד מבגדיה של הרבנית...

בימי ה"שבעה" אחר הרבנית ע"ה, שהו בקראון הייטס אחייניתו של הרבי - הגב' דליה תחי' - בתו של הרב ישראל אריה לייב ע"ה, והגב' מניה רוזן ע"ה ששימשה "אחות" בביתו של הרבי הריי"ק⁸⁹.

באחד מימי ה"שבעה" אמר לי הרבי: "רוף זיי אריין און גיב זיי צו פארשטיין אז עס איז ניט די צייט וואס איך קען זיך פארנעמען מיט זיי, זאלען זיי אויסקלייבן עפעס אקליידעל פון דער רעבעצענס קליידלאך פאר א אנדיינקונג" ["תקרא להן ותסביר להן שאין זה הזמן שאני יכול להתעסק איתן. שהן יבחרו לעצמן איזה בגד מבגדיה של הרבנית, שיהיה להן למזכרת"].

עשיתי כדבריו הק', ואחר כך אף בדק איתי הרבי איזה שמלות הן בחרו (בדיקה זו הייתה לפלא בעיניי).

26 שליחויות סודיות...

זכיתי להיות ב"הבדלה" מידי מוצאי שבת עם הרבי והרבנית, והרבי אף היה מוציא אותי ידי חובה. אחר הסתלקות הרבנית הייתי נמצא ב"הבדלה" לבדי עם הרבי, בחדרו שב770. אחר ה"הבדלה" היה הרבי מעביר באמצעותי דברים סודיים במיוחד, אל מזכירו הנאמן הרב חודקוב ע"ה ואל אנשים נוספים. הרבי אף הורה לי לתת את דברים אלה ישירות לאותו האיש אליו מיועד הדבר.

אמנם, בשנים האחרונות, כשלא חש בטוב, גר הרב חודקוב אצל בנו, ר' שלום ישראל שיחי', ולא תמיד ניתן היה להגיע אליו. אמרתי זאת לרבי, והוראתו הק' הייתה שאני יכול למסור - את הדבר שנתן לי עבור הרב חודקוב - גם לר' שלום ישראל שיחי'. כך אכן נהגתי.

89 בשנותיה האחרונות גרה הגב' מניה בעיר חולון. היא נפטרה ביום כ"ו בסיוון תשמ"ח, ארבעה חודשים בדיוק לאחר הסתלקות הרבנית, ומנ"כ בבית העלמין בעיר.

בקדש חזיתך

מאחר והיא הייתה גדולה בהרבה מהמכונה שבתוכה, ולהניח את המכונה (לבדה) במקום מתאים יותר. הרבי ענה: "עס וועט קומען פאר דעם אויך א צייט" [גם בשביל זה יגיע הזמן]. אכן, לא הזויתי את הקופסה והיא נשארה בינתיים במקומה.

אחר כ"ז באדר א' תשנ"ב, אז סידרתי כמה מהדברים שהיו בחדר, בכדי שיהיה מקום עבור כל מכשירי הרפואה, הנחתי אף את מכונת הכתיבה במקום שמתאים יותר עבורה בחדר.

32 הרבי הגיב: זו הרי דעת יחיד

באותה התקופה בה נפטר אבי ע"ה, נהגו להכניס אל הרבי את נוסח המצבה, טרם אישורו על ידי המשפחה. כשהגישו למראה עיניו הק' את נוסח מצבתו של אבי, דיווחו אודות התנגדותי להכניס אף את המשפט "זכה שמבניו משמשים בקדש בבית חיינו". הרבי הגיב: "דאס איז דאך א דעת יחיד" [זו הרי דעת יחיד] (היינו שאין להתחשב בדבריי ויש בכל זאת לכתוב את המשפט הנ"ל).

33 הרבי התנה: "שלא יהיה לך 'עסק' עם אף אחד..."

תיכף אחר הסתלקות הרבנית ע"ה קרא לי הרבי לחדרו שבקומה השנייה של הבית, ואמר לי: "עד עתה עבדת עבור הרבנית. מעתה ואילך, באם אתה רוצה, תעבוד עבורי". הרבי אף התנה עימי אז כמה תנאים:

א. שלא אקבל שום מסר משמו, עד שלא שמעתי באוזני את הדברים יוצאים מפיו הק'.

ב. אמר בזה"ל: "זאלסט מיט קיינעם ניט האבן צו טאן" ["שלא יהיה לך 'עסק' עם אף אחד"].

ג. "באם צריך הינך כסף תיקח מהבית" אמר לי הרבי והראה היכן מונח הכסף.

כן התנה עימי כמה תנאים הנוגעים לענייני הפרטיים.

השתדלתי לקיים את הוראותיו של הרבי, כפי שאכן התרחש במקרה הבא:

בקדש חזיתיך

עסקן מסוים, ביקש להעביר דרכי דברים אל הרבי, אך מכיוון שלא הייתי מעורב בעניינים אלה, לא הסכמתי לקבל ממנו את הדברים. הגיב אותו העסקן, כי הוא סיפר לרבי שנותנים דברים עבור הרבי והם "יוצאים החוצה", והרבי הורה לו למסור את הדברים דווקא אלי "מכיוון שאני עושה כפי שהוא (הרבי) מצווה עלי".

תגובתי הייתה שעלי לשמוע זאת מהרבי [כפי שהתנה עימי הרבי], ומכיוון שלא שמעתי זאת מפיו הק', לא קיבלתי מהעסקן את אותם הדברים שרצה למסור לי.

אמנם, בהזדמנות הראשונה בה ראיתי את הרבי אחר שיחתנו, הורה לי לקבל מאותו העסקן את הדברים. כך אכן נהגתי.

34 עמדתי במשך כשלוש שעות וחצי...

זכיתי כמה פעמים לחזות אצל הרבי ב"בעלשמסק'ע מעשה", ולהלן אחד מהם:

כאמור, במשך מעט יותר משנה אחר הסתלקות הרבנית ע"ה, גר הרבי בביתו. אחר שהיה מסיים את תפילת 'ערבית', היו אנשי המזכירות הולכים אל ביתם ואני הייתי נשאר לבדי עם הרבי בביתו. באחד הלילות, כשהרבי ישב בחדרו ואני הסתובבתי בקומה השנייה של הבית, הורה לי לחכות בחדרו כי אולי הוא יצטרך משהו. עמדתי בחדרו במשך כשלוש שעות וחצי וחכייתי, אך הרבי עסוק בעבודתו. לאחר הזמן הנ"ל הרים הרבי את עיניו הק', אמר לי ש"הכול בסדר" ופטר אותי...

סיפור זה מזכיר לי מעשה מעניין נוסף:

אצל הרבי, בחדרו שבביתו היה לפחות 'לוח היום יום' אחד.

בכ"ז, פעם, כשהייתי עם הרבי בביתו, שאל אותי אם יש ברשותי 'לוח היום יום', (באם אכן יש אצלי) שאביא לו. עניתי בחיוב, והבאתי את אחד מאלה שהיו אצלי, בחדרי שבקומה השלישית. זכיתי שה'לוח' נשאר אצל הרבי בחדרו שבבית, ולא החזיר לי אותו.

בקשתו של הרבי, וכן העובדה שהרבי השאיר את ה'לוח' אצלו, היו לפלא בעיניי, לאור הנ"ל שלרבי היה 'לוח היום יום' אצלו ממש, ובפרט שעל ה'לוח' שהבאתי לרבי היה רשום ש'לוח' זה הוא מספריי.

מילואים

מאת המו"ל

הוספה להע' מס' 71

מקובל בין אנ"ש שגם הרבניות הצדקניות רבקה ושטערנא שרה ביקשו מים טרם הסתלקותן. כך נדפס לאחר הסתלקות הרבנית באחד מהמקורות החב"דיים:

"בי"ג שבט בשנה הבאה, ביארציט הראשון, לאחר סיום התפילה, סיפר כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ כי בעת הסתלקות סבתו הרבנית הצדקנית מרת רבקה נ"ע, אשת כ"ק אדמו"ר מהר"ש, נבג"מ זי"ע, ביו"ד שבט עדר"ת, לא היה אביו כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בליובאוויטש. בגלל מצב בריאותו הוא שהה אז, עם זוגתו הרבנית נ"ע, במענטאן שבצרפת. ואני, מספר הרבי מוהריי"ץ נ"ע, עסקתי בסידור הלוויה והקבורה. לאחר מכן נסעתי לאבי, לניחום אבלים, ואבי התעניין איך בדיוק הייתה ההסתלקות. וסיפרתי כי הפטירה הייתה מיד לאחר התפילה. היא ביקשה סידור. התפללה. החזירה את הסידור, ביקשה כוס מים, ומיד יצאה נשמתה הטהורה.

"אמי (הרבנית שטערנא שרה) ששמעה את הסיפור הפטירה: "הלוואי עלי כזו פטירה" ... ע"כ סיפור הרבי הריי"ץ.

"חסידים מוסיפים כי בקשתה אכן קוימה וגם הסתלקותה בש"ק י"ג שבט, הייתה באותה צורה. הפטירה הייתה בש"ק מיד לאחר התפילה, וגם היא ביקשה כוס מים.

"אף הרבנית חיה מושקא נ"ע, התבטאה במשאלה דומה באשר לזמן שבו יהיה עליה לעבור לעולם שכולו טוב. ואכן, אף היא חשה לפתע שלא בטוב, ורגע אחד לפני הסתלקותה, ביקשה כוס מים". ע"כ מהמקור הנ"ל.

במשך השנים נדפסה "עובדה" זו, שאף הרבניות רבקה ושטערנא שרה ביקשו מים טרם הסתלקותן, פעמים נוספות בכמה מקומות, שציטטו כולם מהמקור הנ"ל.

אמנם, גרסה זו צריכה יישוב גדול עם:

בקדש חזיתיך

א. ברשימה משנת תש"ב ('רשימת היומן' עמ' תי"ב) מתאר הרבי את הסתלקות הרבנית רבקה, כפי שתיארה הרבי הרי"ץ: "ביקשה [ממני] הסידור, ובגמר התפלה לקחתי מידה הסידור, הניחה ידי' על ראשי, ואמרה: א יישר כח פאר דער טירחא. הלכתי להניח הסידור על מקומו - כנראה שם בחדר - ובחזירתו כבר נח נפשה. כשסיפרתי הדברים במענטאן [לאדמו"ר נ"ע] בנוכחותי אמי, אמרה: "איך וינש זיך אזוי" ["הנני מתברכת שגם אצלי יהיה כן"].

לא מוזכר אם כן דבר אודות בקשת הרבנית רבקה לקבל מים.

ב. "בספר השיחות" תרפ"א עמ' 13 הערה 15 מובאת רשימה מגוכי"ק של הרבי הרי"ץ [שנכתבה כמובן שנים אחר השנה ה"ל] בה מתאר את הסתלקות אימו, הרבנית שטערנא שרה בשנת תש"ב:

"בשבת קודש "בשלח" בשלשה עשר לחודש שבט תש"ב קודם התפלה אמרה: "היינט [היום] איז [זו] שבת שירה באדארפמען גאר אנדערש דאוונען [צריכה התפילה להיות אחרת לגמרי]". ובאמצע התפלה - "בפזמון נשמת כל חי" - בשלשת רבעי שעה האחת עשרה נסתלקה והשיבה נשמתה אל האלוקים כשהסידור תפלה ביד'..."

דברים דומים מופיעים גם ב"הקריאה והקדושה" בגיליונו מחודש שבט תד"ש עמ' ה.

נמצא אם כן שגם הרבנית שטערנא שרה לא ביקשה מים טרם הסתלקותה.

ג. ב"זכרון לבני ישראל" עמ' מג חוזר אף הרה"ח ר' ישראל דזייקובסון ע"ה על דבריו הק' של הרבי הרי"ץ ביארצייט הראשון אחר אימו ע"ה, אך באופן אחר מכפי שנדפס במקור החב"די ה"ל, וכן באופן שונה מכפי שתיאר הרבי ברשימה ה"ל את הסתלקות הרבנית רבקה, ומכפי שתיאר הרבי הרי"ץ את הסתלקות אימו ברשימתו שהובאה לעיל:

"בעת היארצייט הראשון של כ"ק הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה (שנפטרה ביום ש"ק י"ג שבט בארה"ב), סיפר לנו בנה אדמו"ר הרי"ץ נבג"מ, שבעת בואו לאשכנז סיפר לפני כ"ק אדמו"ר הרש"ב נבג"מ אודות פרטי העניינים, וסיפר אשר ביום ו' עש"ק בקשה מהאישה ששרתה אותה שתתן לה הסדור להתפלל ונתנה לה והתפללה והחזירה לה הסידור להניחו במקומו, וכשפנתה להניח הסדור והחזירה פני'

בקדש חזיתך

אלי', כבר נפטרה. התחיל בנה אדמו"ר הרש"ב לבכות, ואמרה זוגתו הרבנית מרת שטערנא שרה: "הלוואי אויף מיר געזאגט געווארן אזא כו"ו" [הלוואי עלי כזו וכו"ו].

"וכן אירע שגם בנה אדמו"ר הריי"ץ נבג"מ הי' בעת פטירתה בשיקגו לרגלי ענייני הכלל, וביום ש"ק בוקר י"ג שבט בקשה מאת האישה ששרתה אותה את הסידור, והתפללה, וכשהחזירה לה את הסידור אחר גמר תפילתה להניחו, פנתה המשרתת להניח את הסידור ובחזירתה ראתה והנה נפטרה ברגע זה".

הרי שגם לדברי הרב דזייקובסון, לא הזכיר הרבי הריי"ץ שהרבניות ביקשו מים טרם הסתלקותן.

ד. ב"ליקוטי ספורים - פערלאוו" עמ' רכו (בהוצאה משנת תשנ"ב) מספר שהרבנית רבקה ביקשה סידור, ונסתלקה טרם שהספיקה לקבל אותו. וראה זה פלא: הרב פערלאוו כותב שם ששמע מהרב דזייקובסון, שגם הרבנית שטערנא שרה ביקשה סידור ונסתלקה טרם שהגיע הסידור לידיה.

מוצאים אנו אם כן גרסה נוספת באופן הסתלקות הרבניות, ואף סתירה לכאורה בדברי הרב דזייקובסון ע"ה. בכל אופן, גם הרב פערלאוו אינו מזכיר שמי מהרבניות ביקשה מים.

ה. ב"ימי חב"ד" בעמ' 108 מספר על הרבנית רבקה. הדברים בכללותם מלוקטים מ"שיחות ומכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ, "הקריאה והקדושה", "שמועות וסיפורים". על הסתלקותה מסופר כך: "בערב שבת י' שבט בבוקר אחרי שקראה קריאת שמע והתפללה תפילת שמונה עשרה, נסתלקה", וגם שם לא מוזכרת בקשה לקבל מים.

הוספה להע' 111

כיון דאתינן עד הכי, נספר גם על נסיעתה הראשונה של הרבנית לחו"ל, בשנת תשי"ד:

במוסף המצורף ל"כפר חב"ד" גיליון 325, סיפר המשב"ק ר' בערל יוניק ע"ה פרטים על ביקור זה. כאן מביאים אנו פרטים נוספים משמו של ר' בערל ע"ה, אותם לא סיפר באותו הראיון. שמעתי את הדברים משניים מבניו של ר' בערל, וכן מחתנו הרב איטקין שיחי' כפי ששמעו מאביהם: